

ВИКОРИСТАННЯ СЮЖЕТІВ ДАВНЬОГРЕЦЬКОГО ВАЗОПИСУ У ДОСЛІДЖЕННІ КОНЦЕПЦІЇ «ІДЕАЛЬНОГО ГРОМАДЯНИНА»

Проаналізовано репрезентативність античної кераміки, як джерела дослідження концепції «ідеального громадянина». Розглянуто сюжети вазопису, що відображають фізичну та духовну складові гармонійної особистості. Використано зображення атлета, дискобола, лучника, спринтера, сцени п'ятиборства, спортивних змагань, сюжети тренувань в палестрі. Духовна складова розкрита у сюжетах застосування музики у навчанні, змаганнях, святах.

Ключові слова: антична кераміка, вазопис, «ідеальний громадянин», гармонійна особистість, фізичні тренування, музика.

Сформована у класичний період та акумульована у філософських працях IV ст. до н.е., концепція «ідеального громадянина» у Давній Греції стала витвором суспільно-політичних, етнокультурних особливостей розвитку, філософських рефлексій сучасників. Уявлення про громадянські чесноти охоплювало всі сфери життєдіяльності громадянина та відтворювалось у культурно-мистецькій сфері. Театр, поетичне та музичне мистецтво, скульптура втілювали уявлення про «ідеального громадянина», а також були покликані впроваджувати їх у життя. Образ античного громадянина знайшов візуальне втілення у вазописі та скульптурі.

Кераміка у Давній Греції була наділена подвійною функцією. По-перше, керамічні вази широко використовувались у господарстві. По-друге, значною була естетична роль вазового розпису, який відображав світогляд та побутові аспекти життя давніх греків. Залучення даної групи джерел дозволяє інтерпретувати вплив світоглядних уявлень та суспільних норм на образ «ідеального громадянина». Репрезентативність сюжетів вазопису та можливість точного датування, обумовлюють актуальність його дослідження при вивченні концепції «ідеального громадянина».

Джерельна база роботи представлена розписними вазами періоду пізньої архаїки та класики з музейних колекцій та опублікованих досліджень. Історіографія питання включає праці В.Д. Блаватського [1], Б.Р. Віппера [2], статті А. Нефедкіна [3], А.Є. Петракової [4], Н.В. Брагінської [5] щодо теоретичних аспектів дослідження кераміки. Серед зарубіжних досліджень виділяємо праці М. Робертсон [6], Г. Хедріна [7]. Більшість з них присвячена видовому аналізу кераміки та проблемі її атрибуції. Сюжети, пов'язані з відображенням поглядів на «ідеального громадянина», безпосередньо не висвітлювались.

Метою статті є аналіз репрезентативних можливостей античного вазового розпису у дослідженні концепції «ідеального громадянина» у Давній Греції. Основний акцент робимо на інтерпретації сюжетів, які відображають фізичну та духовну складові розвитку особистості.

Значення фізичного розвитку в процесі формування особистості чітко прослідковується у вазових розписах з зображенням ключових фігур – атлета, дискобола, лучника, спринтера, які розкриваються у сюжетах тренувань в палестрі та гімнасії, сценах панкратіону, стрибків у довжину, метання диска, спортивних змагань на Панафінеях.

Характерним сюжетом дрібнофігурних чаш масового виробництва та призових амфор було тренування атлетів. Традиційним є зображення атлетів під час спортивних змагань в оголеному вигляді, що відповідало реаліям класичного періоду. До причин виникнення такої традиції відносять функціональну зручність та культ тіла, який склався у еллінів відповідно до ідеалу калокагатії [3, с. 153-160]. Вазописці робили акцент не тільки на сюжетній лінії, а й на особливостях фігури атлета: пропорційності, стрункості, вираженості мускулатури [1, с. 165-167]. Співвідношення частин тіла, пластичність фігури, об'ємність та динамічність при передачі зображення людини, характеризують вазопис періоду пізньої архаїки та класики [8, с. 16-17]. Так, у зображених на чаші майстра Еретрії (інв. G 457) юнаків-атлетів детально виділена анатомічна будова тіла та м'язи [9].

Увага до фізичного розвитку та зовнішньої краси знайшла прояв у догляді за тілом, зокрема у змащуванні олією під час тренувань та змагань. На деяких сюжетах тренувань є зображення арибалу – ємності для олії. Один з атлетів на кратері Євфронія (інв. F 2180) наливає олію з арибалу собі у руку [10]. Юнак з арибалом у руці зображений також у розписі кіліку (інв. 86.АЕ.298) [11].

З метою реалізації ідеальних уявлень про зовнішні риси громадянина, у класичний період значна увага приділялась фізичним тренуванням юнаків у палестрах. Антифон зобразив на підставці для вази стрункого атлета з гантелями, поряд з ним – приладдя для змащування тіла олією [12, с.45]. Тренування у палестрі під проводом педотриба відтворює кратер Нікія (інв. 1034) [13, с. 95]. Розповсюдженим є сюжет виконання комплексу вправ, які входили до п'ятиборства. Аконіст, дискобол та атлет, що готується до стрибка зображені на вазі (інв. 01.8033) у динаміці руху [14]. Заняття у палестрі є фрагментом сюжету чаші (інв. 28.48): один атлет зображений з спортивним знаряддям у руках, інший з киркою для спускування землі [15]. На піктері передано сцену тренувань у гімнасії – під музичний супровід флейтиста у довгому хітоні та під наглядом педотриба у мантії, юнаки навчаються метанню диска, списа, стрибкам [16].

Наступним є сюжет, що зображує стрибки у довжину. На кіліку (інв. 01.8020) відтворена сцена тренувань у палестрі з виконанням даної вправи. Стрибаючий юнак тримає у витягнутих вперед руках спеціальний вантаж, інший тільки готується до стрибка. Попереду них стоїть педотриб. Сцена стрибків

відтворена й на іншому боці кіліка [17]. Образ атлета у процесі стрибка передано на скіфосі (інв. 10.176) періоду пізньої архаїки [18].

Дискоболи зображуються як в сюжетах загальних тренувань, так і окремо. Атлет-дискобол з тондо кіліка (інв. 00.338), розписаного Дурісом, має чітко прокреслені лінії м'язів грудної клітки та стегна [19]. Пеліка майстра Гери (інв. IV.905) передає образ дискобола, який готується до виконання вправи [13, с. 98]. Зображення лучників на тондо кіліку (інв. 00.336) періоду архаїки та тондо кіліку (інв. 66.27.4) класичного періоду, доводять наявність у підготовці юнаків тренувань у стрільбі з луку [20, 21].

Сцени тренувань аконтистів та борців є на псіктері VI ст. до н.е. (інв. 01.8019). На сюжеті панкратіону присутні педотриби [22]. Сцена панкратіону передана й на іншому кіліку (інв. MS 2444). Схрещені списи та підвішена сумка для диску, свідчать про перебування атлетів у приміщенні палестри [23]. Вазописці часто прагнули передати образ людини в контексті оточуючого матеріального світу, тому важливості набувають деталі зображення – спортивні знаряддя, фрагменти будівель. Розповсюдженим був також сюжет, що передавав образи атлетів в межах обрамленого екстер'єру, як на фрагменті амфори з колекції Лувру (інв. G 42) [24].

Спринтери часто зустрічаються у дрібнофігурній кераміці. На чашах Майстра Бігунів в центрі зображено галопуючого вершника, по обидві сторони від нього – спринтери та чоловіки у хітонах. Так, А.Є. Петракова наводить чаші з розкопок Ольвії 1909 р. та о. Березань у 1979 р. На чаші з Ольвії (інв. О.1909.111) по краях зображені чоловіки у хітонах, в центрі – вершник, попереду та позаду нього двоє спринтерів [4, с. 819].

Змагальність пронизувала всі сфери життєдіяльності греків, що знаходило прояв у численних спортивних, музичних, театральних змаганнях. Цінним призом за перемогу в змаганнях були амфори, які відтворювали сюжет змагання. На Панафінейських амфорах з одного боку зображували богиню Афіну, з іншого – сцени змагань. На амфорі VI ст. до н.е. зображені п'ятеро спринтерів. Фігури їх знаходяться у динаміці руху, добре прокреслена мускулатура [25]. Троє спринтерів на амфорі з Улепських курганів мають високий зріст та атлетичну фігуру. Амфориск з зображенням бігуна, який тримає факел – символ високого значення процесії, та має вінок на голові, знаходиться в колекції Ялтинського музею [26, с. 284-313]. Подібним є зображення на амфорі з музею мистецтв Метрополітен [13, с. 60]. На чорнофігурній амфорі, яка була призом під час змагань з панкратіону, зображено боротьбу двох спортсменів та суддю, який спостерігає за змаганням [27]. Поширення розписної кераміки з аналогічними сюжетами на території грецьких колоній, свідчить не тільки про їх тісні торговельні та культурні зв'язки з метрополією, а й про сталість сформованих поглядів на «ідеального громадянина» у свідомості еллінського населення регіону.

Полісний ідеал гармонійно розвиненої особистості включав також духовну складову – моральні чесноти, на формування яких впливали музика, театр, соціокультурне середовище в цілому. Музика супроводжувала все життя громадянина та була елементом формування його особистості.

Духовна складова уявлень про «ідеального громадянина» передається у вазовому зображенні юнаків та чоловіків, що грають на музичних інструментах, сюжетах з використанням музики під час навчання, спортивних змагань та тренувань, музичних змагань, святкових процесій, релігійних ритуалів та розваг.

Сюжет розпису чаші з Античного зібрання Державного музею Берліну відображає сцени навчання у Давній Греції. Хлопчики вчать грі на кіфарі та авлосі, наявність досить великої кількості інструментів свідчить на користь їх важливості у процесі навчання [28, с. 71].

Застосування музики у релігійних обрядах підтверджує зображення на тондо кіліку (інв. 1913.164.) юнака – комаста, який грає на авлосі перед вівтарем [29]. Юнаки та дорослі чоловіки, що танцюють під музичний супровід, зображуються на розписній чаші як в оголеному вигляді, так і у накинутих на плечі гіматіях (інв. F 2309), підкреслено атлетизм фігур танцюючих [30]. Сюжет з трьох юнаків, деякі з яких тримають ліру у руках, присутній на кратерах 460-450 рр. до н.е. [31, с. 46].

Увага до гармонійного розвитку особистості обумовила те, що елемент духовного розвитку, виражений через музику, супроводжував всі спортивні тренування юнаків. Подібний сюжет передає кілік (інв. 85.АЕ.25), на якому поряд з атлетами, що виконують вправи та юнаком, що обробляє землю, зображений флейтист [32]. Навчання грі на музичних інструментах починалось з дитинства та йшло паралельно з фізичними вправами. Так, хлопчик з розписного кіліку періоду ранньої класики (інв. 1900.164) сидить з лірою у руках, одягнений у гіматій, над ним схилився інший хлопчик у мантиї [33]. Урок музики є сюжетом червонофігурної амфори. Ліворуч сидить юнак, від шиї до щиколоток закутаний у гіматій, в лівій руці він тримає ліру. Перед ним, спираючись на палицю, стоїть бородатий чоловік. На іншій амфорі чоловік передає юнаку ліру, обидва одягнені в хітони [31, с. 37-38].

Червонофігурна ойнахоія Майстра Брігоса (інв. 00.339) зображує юнака, який грає на кастаньєтах. Навпроти нього – дівчина з авлосом [34]. Музика і танці були обов'язковою складовою симпосіїв, які окрім розважальної функції, сприяли підсиленню відчуття єдності колективу громадян полісу. Симпосій за участю юнака та чоловіка, який грає на авлосі, зображує аттичний кілік з музею витончених мистецтв Бостона (інв. № 01.8018) [35]. Кіфара, авлос присутні й на симпосії у сюжеті розпису кіліка Майстра Евфронія (інв. 8935) [36].

Змагальність греків знаходила прояв у музичних конкурсах, які були обов'язковою складовою Панафінейський ігор. Сцена подібного конкурсу передана на амфорі (інв. L 509). Наявність колони у сюжеті свідчить про те, що дія відбувається у приміщенні. Чоловік у мантиї, з бородою та палицею у правій руці, що сидить на стільці, очевидно, є суддею. Навпроти нього стоїть кіфаред – чоловік з бородою та у мантиї, в лівій руці у нього кіфара, у правій він тримає плектрон [37]. Спів музиканта під власний акомпанемент кіфари передав Берлінський майстер. На іншій стороні зображено суддю [38].

Таким чином, вазопис є репрезентативним джерелом дослідження концепції «ідеального громадянина». У розписах кераміки відобразились суспільні уявлення про зміст образу громадянина та були відтворені складові процеси його формування. Сюжети зі сценами тренувань, спортивних змагань та застосування музики у навчанні, ритуальні обрядовості, змаганнях, відтворювали фізичну та духовну сторони гармонійно розвиненої особистості. Поширеність даних сюжетів за межами Давньої Греції, в її колоніях, та можливість точного датування зображення обумовлюють вагомість кераміки, як джерела дослідження концепції «ідеального громадянина» у Давній Греції.

Джерела та література

1. Блаватский В.Д. История античной расписной керамики. – М. : МГУ, 1953. – 302 с.
2. Виппер Б.Р. Искусство Древней Греции. – М. : Наука, 1972. – 436 с.
3. Нефедкин А. Нагота греческого воина: героика или реальность // Проблемы античной истории. Сборник научных статей к 70-летию со дня рождения проф. Э.Д. Фролова [под ред. д.и.н. А.Ю. Дворниченко]. – СПб., 2003. – С. 151-170.
4. Петракова А.Е. Чаши Мастера Бегунов в собрании Государственного Эрмитажа // Известия Самарского научного центра РАН. – Т.12. – 2010. – №3 (3). – С. 814-822.
5. Брагинская Н.В. Надпись и изображение в греческой вазописи [Электронный ресурс] / Институт высших гуманитарных исследований РГГУ. – Режим доступа: <http://ivgi.rsuh.ru/article.html?id=123756>. – Назва з екрана.
6. Robertson M. Attic Red-Figure Vase-Painters // The Journal of Hellenic Studies. – 1965. – Vol.85. – pp. 90-101.
7. Guy M. Hedreen. Silens in Attic Black-Figure Vase-Painting: Myth and Performance. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 1992. – 219 p.
8. Самар О.Ю. Развитие стиля аттической вазописи в позднеархаический период (530-490 гг. до н.э.) : автореф. дисс... на соиск. уч. ст. канд. иск.: спец. 17.00.04 / О.Ю. Самар. – М. , 2011. – 35 с.
9. Cup. Paris, Musee du Louvre G 457. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Louvre+G+457&object=Vase>. – Назва з екрана.
10. Calyx krater. Antikenmuseen, Berlin F 2180. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Berlin+F+2180&object=Vase>. – Назва з екрана.
11. Kylix. Malibu, The J. Paul Getty museum 86.AE.298. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Malibu+86.AE.298&object=Vase>. – Назва з екрана.
12. Майер Г.Р. Государственные музеи Берлина. ГДР / [пер с нем. Э.И. Ларионовой, Е.И. Марченко]. – М. : Изобразительное искусство, 1983. – 199 с.
13. Olympism in antiquite. Olympic Museum Lausanne. – Barselona, 1993. – 163 p.
14. Cup. Museum of Fine Arts, Boston 01.8033. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Boston+01.8033&object=Vase>. – Назва з екрана.
15. Cup. Museum of Fine Arts, Boston 28.48. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Boston+28.48&object=Vase>. – Назва з екрана.
16. Psykter, ca. 520-510 b.c. Attributed to Olto. [Электронный ресурс] // The Metropolitan museum of art. – Режим доступа: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/10.210.18>. – Назва з екрана.
17. Kylix. Museum of fine arts, Boston 01.8020. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Boston+01.8020&object=Vase>. – Назва з екрана.
18. Skyphos. Museum of fine arts, Boston 10.176. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Boston+10.176&object=Vase>. – Назва з екрана.
19. Tondo: Athlete. Image of Boston 00.338. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/image?img=Perseus:image:1990.24.0445>. – Назва з екрана.
20. Tondo. Nude archer. Image of Boston 00.336. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/image?img=Perseus:image:1990.24.0402>. – Назва з екрана.
21. Kylix. Ackland art museum, University of North Carolina, Chapel Hill 66.27.4. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Chapel+Hill+66.27.4&object=Vase>. – Назва з екрана.
22. Psykter. Museum of Fine Arts, Boston 01.8019. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Boston+01.8019&object=Vase>. – Назва з екрана.
23. Kylix. University of Pennsylvania, University museum MS 2444. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Philadelphia+MS2444&object=Vase>. – Назва з екрана.
24. Amphora. Paris, Musee du Louvre G 42. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Louvre+G+42&object=Vase>. – Назва з екрана.
25. Panathenaic amphora, ca. 530 b.c. [Электронный ресурс] // The Metropolitan museum of art. – Режим доступа: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/14.130.12>. – Назва з екрана.
26. Вдовиченко И.И. Античные расписные вазы в Северном Причерноморье (VII-IV вв. до н.э.). – Симферополь : Сонат, 2008. – 352 с.
27. Panathenaic prize amphora, 525–500 b.c. [Электронный ресурс] // The Metropolitan museum of art. – Режим доступа: <http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/16.71>. – Назва з екрана.
28. Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. – СПб. : Алетейя, 1995. – 469 с.
29. Kylix. Yale university art gallery 1913.164. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Yale+1913.164&object=Vase>. – Назва з екрана.
30. Cup. Antikenmuseen, Berlin F 2309. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Berlin+F+2309&object=Vase>. – Назва з екрана.
31. One thousand years of Ancient Greek Vases II from Greece, Etruria, Southern Italy featuring the Patricia Kluge collection. – New Yourk-London: Royal Athena galleries. – September 2010. – № 88. 1000 years of Greek Vases II. – 97 p. – Назва з екрана.
32. Kylix. Malibu, The J. Paul Getty museum 85.AE.25. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Malibu+85.AE.25&object=Vase>. – Назва з екрана.
33. Kylix. Museum für Kunst und Gewerbe, Hamburg 1900.164. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Hamburg+1900.164&object=Vase>. – Назва з екрана.
34. Oinochoe. Museum of fine arts, Boston 00.339. [Электронный ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступа: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/image?img=Perseus:image:1990.24.0549>. – Назва з екрана.

35. Kylix. Museum of fine arts, Boston 01.8018. [Електронний ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступу: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Boston+01.8018&object=Vase>. – Назва з екрана.
36. Calyx krater. Antikensammlungen, Munich 8935. [Електронний ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступу: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Munich+8935&object=Vase>. – Назва з екрана.
37. Kitharode and man. Image of Wurzburg L 509. [Електронний ресурс] / Perseus Digital Librare. – Режим доступу: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/image?img=Perseus:image:1992.09.0141>. – Назва з екрана.
38. Greek Vase Painting // The Metropolitan Museum of Art. Bulletin, 1972. – 68 p.

Варьян О. О. Использование сюжетов древнегреческой вазописи в исследовании концепции «идеального гражданина»

Проанализирована репрезентативность античной керамики, как источника исследования концепции «идеального гражданина». Рассмотрены сюжеты вазописи, которые отображают физическую и духовную составляющие гармоничной личности. Используются изображения атлета, дискобола, лучника, спринтера, сцены пятиборства, спортивных состязаний, сцены тренировок в палестре. Духовная составляющая раскрыта в сюжетах применения музыки в обучении, состязаниях, праздниках.

Ключевые слова: античная керамика, вазопись, «идеальный гражданин», гармоническая личность, физические тренировки, музыка.

Varian O. O. Using the scenes of Greek vase painting in a study of the concept of the «ideal citizen»

The representativeness of the ancient pottery as a source for investigating the concept of the “ideal citizen” has been analysed. The vase paintings depicting physical and spiritual components of personality have been studied. The images of the athlete, the discus thrower, the archer and the sprinter have been used as well as the scenes of pentathlon, sports competitions, palestra training. Spiritual component is disclosed in plots of using music in study, competitions and festivals.

Keywords: ancient pottery, vase painting, harmonious personality, «ideal citizen», physical training, music.

УДК 94:32.019.51(44)“15/17”

В. Г. Ціватий

ФРАНЦІЯ І ЄВРОПЕЙСЬКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА XVI–XVIII ст.: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті аналізується зовнішня політика і дипломатія європейських держав доби раннього Нового часу (XVI–XVIII ст.). Особливу увагу приділено інституціональному розвитку суспільно-політичної думки та інституціонально-дипломатичній практиці Франції. Визначено напрями розвитку теорії та практики зовнішньої політики і дипломатії в Європі доби раннього Нового (XVI–XVIII ст.) та особливості їх формування та становлення у Франції.

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія, моделі дипломатії, інституціоналізація політики, Франція, Європа, ранній Новий час (XVI–XVIII ст.).

У добу раннього Нового часу (XVI–XVIII ст.), поряд з виникненням і еволюцією європейської системи держав, відбувається об'єктивно обумовлений процес інституціонального оформлення європейської суспільно-політичної думки та закономірний процес її впливу на становлення і розвиток теорії зовнішньої політики і дипломатії держав Європи. Початкові форми інституалізації виникають на рівні самоорганізуючих процесів [1, с. 268–274; 2; 3].

Поняття «інституціоналізація» активно використовують політологи, правознавці, філософи, соціологи, економісти для виявлення суперечливих проблем суспільного розвитку з найдавніших часів до сьогодення. Історики, враховуючи його специфіку та концептуально-теоретичну складність, не поспішають залучати до методологічного арсеналу історичного пізнання. Історичний аспект дослідження інституціоналізації зовнішньої політики передбачає виявлення способів досягнення тих чи інших суспільних результатів, відтворює процес самої трансформації, а не зосереджує увагу дослідника лише на простій фактологічній констатації.

Така постановка проблеми має показати, яким чином відбувалося виникнення, формування інституціональних основ і розвиток дипломатичних служб європейських держав в контексті формування суспільно-політичної думки в Європі.

Досліджуючи інституціональні процеси в європейській зовнішній політиці й дипломатії раннього Нового часу (XVI–XVIII ст.), автор у даній статті прагне показати не лише історію розвитку зовнішньої політики та дипломатії Франції у загальноєвропейському контексті, яка вже була предметом дослідження науковців, а виокремити її функціональний аспект саме в контексті впливу суспільно-політичної думки на процес інституціоналізації дипломатичних служб в державах Європи у часово-просторовому вимірі.

Виходячи з постановки проблеми – маємо вивчати не лише схему хронологічних подій дипломатичної діяльності держав, спираючись на джерельну базу, а показати перетворення зовнішньої політики і дипломатії як політичного явища під впливом суспільно-політичної думки на організовану системоустановчу інституцію, проаналізувати внутрішні та зовнішні функції держави, виявити критерії ефективності зовнішньої